

Original Article

สัดส่วนของพยาบาลวิชาชีพที่มีความรู้เพียงพอด้านวัคซีนที่จำเป็น สำหรับขึ้นปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศรีนครินทร์

Proportion of Registered Nurses with Adequate Knowledge about Mandatory Vaccination for Healthcare Personnel in Srinagarind Hospital

ภูมิวิสูตรานุกุล¹, ภาสुक สงเสริม¹, ภูเบศร์ นาคดี¹, วงศ์ขัตติยะ ขัตติยะวงศ์¹, สมปราชญ์ ชินวานิชย์เจริญ¹,
สุภัชชา ศิริรักษ์¹, ศิรินทิพย์ บุญจรัสภิญโญ², วริษา Soonthornvinit²

Phoom Visuttranukul¹, Pasuk Songserm¹, Phubed Nakdee¹, Wongkuttiya Kuttiyawong¹,
Somprat Chinwanitjaroen¹, Suphatcha Sirirak¹, Sirintip Boonjaraspinyo², Warisa Soonthornvinit²
¹นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 5 ปีการศึกษา 2563 กองเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น

¹5th year medical student, Faculty of Medicine, Khon Kaen University

²สาขาวิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²Department of Community Medicine, Faculty of Medicine, Khon Kaen University

ผู้รับผิดชอบบทความ: ผศ.ดร.ศิรินทิพย์ บุญจรัสภิญโญ

สาขาวิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40002, email: sboon@kku.ac.th

บทคัดย่อ

หลักการและวัตถุประสงค์: พยาบาลวิชาชีพเป็นวิชาชีพที่มีความเสี่ยงสูงและมีโอกาสติดเชื้อและแพร่เชื้อก่อโรคขณะทำงานกับผู้ป่วย ดังนั้นการมีความรู้ด้านวัคซีนที่เพียงพอเป็นสิ่งจำเป็นในการขึ้นปฏิบัติงาน การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสัดส่วนของพยาบาลวิชาชีพที่มีความรู้และความรอบรู้เพียงพอด้านวัคซีนที่จำเป็นสำหรับขึ้นปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศรีนครินทร์

วิธีการศึกษา: การศึกษาเชิงพรรณนาในพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศรีนครินทร์ 1150 คน คำนวณขนาดตัวอย่างได้ 190 คน โดยเลือกตัวอย่างแบบโควตา เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ชนิดตอบเอง และรายงานผลเป็นความถี่ สัดส่วน ร้อยละ และช่วงเชื่อมั่น ร้อยละ 95

ผลการศึกษา: อัตราตอบกลับร้อยละ 83.2 (158/190) พยาบาลวิชาชีพมีความรู้ด้านวัคซีนที่จำเป็น สำหรับขึ้นปฏิบัติงานเพียงพอร้อยละ 29.2 (95%CI: 22.6, 36.8) โดยมีความรู้ที่วัคซีนที่จำเป็นคือ โรคไวรัสตับอักเสบบีมากที่สุด ร้อยละ 81.8 และน้อยที่สุดคือวัคซีนโรคหัดร้อยละ 48.7 ในด้านความรอบรู้ เพียงพอด้านวัคซีนที่จำเป็นสำหรับขึ้นปฏิบัติงานผ่านเกณฑ์ร้อยละ 0.6 โดยความรอบรู้ในส่วน ที่เพียงพอมากที่สุดคือด้านการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพร้อยละ 74.1 และน้อยที่สุดคือด้านการเข้าใจข้อมูลสุขภาพ ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 1.3

สรุป: พยาบาลวิชาชีพ 3 คนใน 10 คน มีความรู้เพียงพอด้านวัคซีนที่จำเป็นสำหรับขึ้นปฏิบัติงาน และพยาบาล วิชาชีพ 1 ใน 200 คน มีความรอบรู้เพียงพอด้านวัคซีนที่จำเป็นสำหรับขึ้นปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: พยาบาลวิชาชีพ, ความรู้, ความรอบรู้ด้านสุขภาพ, วัคซีน, โรงพยาบาลศรีนครินทร์

Abstract

Background and Objectives: Registered nurse is a high-risk job that has a chance of being infected and transmitting pathogens while working with the patients. Therefore, having adequate vaccine knowledge is necessary for work. The objective of this research is to study the proportion of registered nurses with adequate knowledge and health literacy of mandatory vaccination for working in Srinagarind Hospital.

Methods: A descriptive study was conducted. Target population was 1150 registered nurses in Srinagarind Hospital. The sample size was calculated as 190 and selected by quota sampling technique. The data was collected by a self-administered questionnaire and reported in frequency, proportion, percentage with 95%CI.

Results: The overall response rate was 83.2% (158/190). Twenty-nine-point two percent of registered nurses had adequate knowledge about mandatory vaccination. Most of the registered nurses knew that the Hepatitis B virus vaccine is necessary (81.8%), whereas only 48.7% knew that the Measles vaccine is necessary. In health literacy about mandatory vaccination, 0.6% of registered nurses had adequate health

literacy for working which 74.1% of them had health literacy of health information accessibility, while only 1.3% had health literacy of understanding

Conclusions: Three out of ten of registered nurses have adequate knowledge about mandatory vaccination and approximately one out of two hundred registered nurses have adequate health literacy about mandatory vaccination.

Keywords: Registered nurse, Knowledge, Health literacy, Vaccine, Srinagarind Hospital

บทนำ

บุคลากรทางการแพทย์มีความเสี่ยงที่จะได้รับเชื้อก่อโรคขณะทำงานทั้งจากการสัมผัสผู้ป่วยโดยตรง สัมผัสสารคัดหลั่งจากผู้ป่วย อุปกรณ์การแพทย์ที่มีการปนเปื้อน และจากสิ่งแวดล้อมหนึ่งในความเสี่ยงที่สำคัญของบุคลากรทางการแพทย์คือสิ่งคุกคามด้านชีวภาพได้แก่ โรคติดเชื้อแพร่กระจายทางอากาศ โรคติดเชื้อแพร่กระจายทางโลหิต¹ ดังนั้นการป้องกันความเสี่ยงของบุคลากรทางการแพทย์ ในเรื่องของสิ่งคุกคามด้านชีวภาพ จึงเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาโดยเฉพาะในกลุ่มอาชีพพยาบาล จากการศึกษาการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี ของบุคลากรสาธารณสุขในประเทศไทยพบว่ามีบุคลากรสาธารณสุข 601 คน กลุ่มอาชีพพยาบาลมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี 2.3% โดยมีความเสี่ยงสูงสุดในกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์² ทั้งในตอนสัมผัส ดูแลพยาบาลคนไข้ การใช้เข็มฉีดยา การทำหัตถการต่างๆ รวมถึงการแพร่กระจายเชื้อ ทางอากาศ และฝอยละอองขนาดใหญ่ ล้วนเป็นความเสี่ยงในก่อโรคทั้งสิ้น

ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติ อาชีวอนามัยและความปลอดภัยปี พ.ศ.2554 กำหนดให้ลูกจ้างทุกคนจะต้องได้รับการอบรมและป้องกันความเสี่ยงในการทำงาน³ ซึ่งพยาบาลวิชาชีพจำเป็นต้องได้รับการอบรมป้องกันความเสี่ยงในการป้องกันภัยคุกคามด้านชีวภาพ และสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาลจัดให้ มีโปรแกรมสุขภาพและความปลอดภัยซึ่งกำหนดให้มีการให้ภูมิคุ้มกันแก่ผู้ปฏิบัติงานทุกคน⁴ อีกทั้งจาก ตำราวัคซีนปีพ.ศ. 2562 ภูมิคุ้มกันที่บุคลากรสาธารณสุขต้องได้ รับประทานด้วยภูมิคุ้มกันโรคหัด ภูมิคุ้มกันโรคหัดเยอรมัน ภูมิคุ้มกันโรคไวรัสตับอักเสบบี ภูมิคุ้มกันโรคไข้หวัดใหญ่⁵⁻⁷ และนอกจากนี้ การขยายการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคปีพ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้มีการฉีดวัคซีน ในเด็กที่อายุต่ำกว่า 1 ปี ทุกราย ได้แก่ วัคซีนไวรัสตับอักเสบบี วัคซีนไข้หวัดใหญ่ วัคซีนหัด วัคซีนหัดเยอรมัน และอื่นๆ⁸ ในโรงพยาบาลศรีนครินทร์มีพยาบาลวิชาชีพที่เกิดก่อนปี 2535 ซึ่งอาจไม่ได้รับวัคซีนข้างต้น รวมทั้ง จากข้อมูลสำนักงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัยแสดงให้เห็นว่าพยาบาลวิชาชีพมารับบริการการฉีดวัคซีน ไม่ครบตามเป้าหมาย และในอนาคตสำนักงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย มีแนวทางกำหนดให้ผู้ที่

จะเข้ามา ปฏิบัติงานใหม่ที่โรงพยาบาลศรีนครินทร์จำเป็นต้องมีภูมิคุ้มกันก่อนเข้าทำงานที่โรงพยาบาลศรีนครินทร์ ซึ่งความรู้และความรอบรู้ด้านวัคซีนเป็นสิ่งพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับบุคลากรทางการแพทย์ทุกคนจำเป็นต้องทราบเพื่อประสิทธิภาพในการทำงานและลดความเสี่ยงที่จะติดเชื้อต่อตนเองและเพื่อนร่วมงานอีกทั้งยังลดความอันตรายที่บุคลากรสาธารณสุขจะนำไปแพร่สู่ผู้ที่มารับบริการสาธารณสุข ซึ่งปัจจัยที่ทำให้พยาบาลวิชาชีพไม่ได้รับวัคซีนตามมาตรฐานเกิดจากความรอบรู้ด้านวัคซีนที่ไม่เพียงพอ^๑ ดังนั้นความรู้และความรอบรู้ด้าน วัคซีนที่จำเป็นสำหรับขึ้นปฏิบัติงานเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการวางแผนนโยบายดังกล่าวอีกทั้งยังป้องกันความเสี่ยงที่จะติดเชื้อและสามารถควบคุมโรคให้เป็นไปตามกฎหมายอาชีวอนามัยและความปลอดภัยและยังมีการศึกษาเรื่องนี้ค่อนข้างน้อย ผู้จัดทำจึงมีความสนใจในการศึกษาความรู้และความรอบรู้ด้านวัคซีนที่จำเป็นสำหรับการขึ้น ปฏิบัติงานในพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลศรีนครินทร์

นิยามเชิงปฏิบัติการ

ความรู้เพียงพอด้านวัคซีนที่จำเป็นสำหรับขึ้นปฏิบัติงาน คือ การทราบถึงชนิดของวัคซีนที่มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับก่อนขึ้นปฏิบัติงานในโรงพยาบาล เพื่อป้องกันอันตรายจากโรคติดต่อทั้งในส่วนของผู้ที่ขึ้นปฏิบัติงานและผู้รับบริการในโรงพยาบาล โดยต้องตอบครบวัคซีน 4 ชนิดดังต่อไปนี้ จึงจะถือว่ามีความรู้เกี่ยวกับวัคซีนที่จำเป็นสำหรับขึ้นปฏิบัติงานเพียงพอ Hepatitis B virus (HBV), Measles-Rubella virus (MR), Varicella zoster virus (VZV) และ Influenza virus เชื้อไวรัสที่ต้องรับวัคซีนที่จำเป็นสำหรับขึ้นปฏิบัติงาน ประกอบด้วย Hepatitis B virus (HBV) หรือ วัคซีนตับอักเสบบี ติดต่อผ่านทางเลือดหรือสารคัดหลั่ง Measles-Rubella (MR) หรือ โรคหัด และหัดเยอรมัน และ Varicella zoster virus (VZV) ซึ่งเป็นสาเหตุของโรคสุกใส สามารถแพร่เชื้อผ่านทางอากาศได้ (airborne transmission) หรือการสัมผัสผู้ป่วยโดยตรง (contact transmission) Influenza virus หรือ วัคซีนไข้หวัดใหญ่ ทำให้เกิดโรคไข้หวัดใหญ่ซึ่งเป็นโรคติดต่อทางระบบทางเดินหายใจ โดยเป็นโรคประจำฤดูกาลที่ติดต่อผ่าน ทางฝอยละอองขนาดใหญ่ (droplet transmission)

ความรู้ที่เพียงพอด้านวัคซีนที่จำเป็นสำหรับขึ้นปฏิบัติงาน คือ ความสามารถและทักษะในการ เข้าถึงข้อมูล ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อวิเคราะห์ แปลความหมาย ประเมิน ปฏิบัติ และจัดการตัวเอง รวมทั้งสามารถ ชี้แนะเรื่อง สุขภาพส่วนบุคคล ครอบครัว และชุมชน เพื่อสุขภาพที่ดี เกี่ยวข้องกับวัคซีนที่จำเป็นสำหรับการ ขึ้นปฏิบัติงาน ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ซึ่งรวมถึงความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งคุกคาม ทางชีวภาพที่สามารถป้องกันได้ ด้วยวัคซีน โดยต้องผ่านเกณฑ์การประเมิน 6 ด้าน จากผู้เชี่ยวชาญจากสาขา วิชาอาชีวเวชศาสตร์ ภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน และ

ผู้เชี่ยวชาญจากอนุสาขาวิชาโรคติดเชื้อและเวชศาสตร์เขตร้อน สาขาวิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ ถามเกี่ยวกับแหล่งสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับวัคซีน 1 ข้อ ต้องตอบแหล่ง สืบค้นข้อมูลที่ต้องการ อย่างน้อย 1 ตัวเลือก จึงจะผ่านเกณฑ์ข้อนี้

ด้านที่ 2 การเข้าใจข้อมูลสุขภาพ มีทั้งหมด 7 ข้อ (7 คะแนน) ต้องตอบทุกข้อจึงจะผ่าน เกณฑ์ข้อนี้ โดยข้อคำถามมีดังนี้

- เรื่องวัคซีนที่จำเป็น มีทั้งหมด 1 ข้อ ตอบได้มากกว่า 1 ตัวเลือก ต้องตอบถูกต้อง ทั้งหมด จึงจะได้ 1 คะแนน

- เรื่องข้อห้ามในการใช้วัคซีนที่จำเป็น ตอบได้มากกว่า 1 ตัวเลือก ต้องตอบถูกต้อง ทั้งหมด จึงจะได้ 1 คะแนน

- เรื่องช่องทางการติดต่อของโรค ตอบได้มากกว่า 1 ตัวเลือก ต้องตอบถูกต้องอย่างน้อย 1 ข้อ จึงจะได้ 1 คะแนน

- เรื่องการใช้อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล (PPE) ตอบได้มากกว่า 1 ตัวเลือก ต้องตอบตัวเลือกที่จำเป็นอย่างน้อย 3 ข้อ จะได้ 1 คะแนน หากตอบไม่ครบทั้ง 3 ข้อที่ จำเป็น จะได้ 0 คะแนน

- ข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตัวก่อนสัมผัสเชื้อ มีทั้งหมด 2 ข้อ เลือกตอบ ได้มากกว่า 1 ตัวเลือก ข้อที่ 5 ต้องตอบถูกในข้อที่จำเป็น และข้อที่ 6 ต้องตอบถูกทั้งหมด จึงจะ ได้คะแนน ข้อละ 1 คะแนน

- ข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตัวหลังสัมผัสเชื้อ มีทั้งหมด 1 ข้อ เลือกตอบ ได้มากกว่า 1 ตัวเลือก ต้องตอบถูกทั้งหมด จึงจะได้คะแนน ข้อละ 1 คะแนน

ด้านที่ 3 การตัดสินใจเพื่อสุขภาพที่ดี มีทั้งหมด 4 ข้อ โดยมี 2 ข้อ ไม่นำมาคิดคะแนน และ อีก 2 ข้อ ต้องตอบถูกทุกข้อจึงจะผ่านเกณฑ์ข้อนี้

ด้านที่ 4 การจัดการตนเองด้านสุขภาพ ต้องตอบถูกทั้งสองข้อจึงจะผ่านเกณฑ์ข้อนี้โดย ข้อคำถามมีดังนี้

- ถามเกี่ยวกับสถานที่รับวัคซีน ต้องตอบถูกอย่างน้อย 1 สถานที่ จะได้ 1 คะแนน

- ถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนหลังได้รับวัคซีน ต้องตอบถูกในข้อที่จำเป็น จะได้ 1 คะแนน

ด้านที่ 5 การรู้เท่าทันสื่อ คำถามมี 1 ข้อ 6 ตัวเลือก ต้องตอบถูกอย่างน้อย 4 ข้อจึงจะผ่าน เกณฑ์ข้อนี้

ด้านที่ 6 การสื่อสารด้านสุขภาพ คำถามมี 1 ข้อ ต้องตอบว่า “แนะนำ” จึงจะผ่านเกณฑ์ ข้อนี้

วิธีการศึกษา

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา

ระเบียบวิธีวิจัย

ดำเนินการศึกษาในพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศรีนครินทร์ โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือพยาบาลวิชาชีพของโรงพยาบาลศรีนครินทร์ที่ปฏิบัติงานมาแล้วอย่างน้อย 30 วัน ณ วันเก็บข้อมูล โดยเก็บข้อมูลในระหว่างวันที่ 14 - 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 และเกณฑ์การคัดออกคือพยาบาลวิชาชีพที่ไม่ได้ทำแบบสอบถามในการศึกษาเบื้องต้น พยาบาลวิชาชีพที่อยู่ระหว่างการลาศึกษาต่อหรือ ลาป่วย หรือลาอีกจี่นๆ พยาบาลในแผนกผู้ป่วยนอก พยาบาลในแผนกห้องผ่าตัด พยาบาลในหน่วยบริการปฐมภูมิ และพยาบาลใน หน่วยงานบริการพยาบาล 388 คน ได้ประชากรศึกษา 1150 คน

ขนาดตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ได้จากการทดสอบแบบสอบถามเบื้องต้นในพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลศรีนครินทร์ จำนวน 29 คน คำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม WinPepi Version 11.56 โดยกำหนดค่าดังนี้ ค่าความคาดเคลื่อนที่ยอมรับ ได้ 10% (0.076) ค่าสัดส่วนจากการศึกษาเบื้องต้นเป็น 0.76 (22/29) $expected\ loss\ of\ subject = 42\%$ จากการศึกษเบื้องต้นและทบทวนวรรณกรรม¹⁰⁻¹³ ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 190 คน ใช้การกำหนดกลุ่ม ตัวอย่างแบบโควตา (quota sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

แบบสอบถามชนิดตอบเองที่ผู้วิจัยพัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมซึ่งมีการตรวจสอบความถูกต้อง และสมบูรณ์ของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญจากอนุสาขาวิชาอาชีวเวชศาสตร์ สาขาวิชาเวชศาสตร์ชุมชน และผู้เชี่ยวชาญจากอนุสาขาวิชาโรคติดเชื้อและเวชศาสตร์เขตร้อน สาขาวิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และได้มีการศึกษาเบื้องต้นเพื่อทดลองใช้แบบ สอบถามในพยาบาลวิชาชีพ ในโรงพยาบาลศรีนครินทร์จำนวน 29 คนเพื่อประเมินความเหมาะสมของภาษา ความยากง่ายของแบบสอบถาม รวมถึงเวลาที่ใช้ในการทำแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อมูล 7 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไป การเข้าใจข้อมูลสุขภาพ การตัดสินใจเพื่อสุขภาพที่ดี การจัดการตนเองด้านสุขภาพ การสื่อสารด้านสุขภาพ การโต้ตอบซักถามเมื่อสงสัย การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพและการเท่าทันสื่อ

ซึ่งได้ทำการวิเคราะห์ดัชนีความตรงเนื้อหา (content validity index= 1.0) โดยผ่านการประเมิน จากหัวหน้าสำนักงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัยและ อาจารย์ประจำอนุสาขาวิชาอาชีวเวชศาสตร์ สาขาวิชาเวชศาสตร์ชุมชน และ ผู้เชี่ยวชาญอนุสาขาวิชาโรคติดเชื้อ และ เวชศาสตร์เขตร้อน สาขาวิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

การดำเนินการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลดำเนินการโดยนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 5 กองเวชศาสตร์ชุมชน 4 ปีการศึกษา 2563 ที่เป็น คณะผู้วิจัยจำนวน 6 คน ทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูล มีความถูกต้อง ก่อนเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ทบทวนความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับวิธีการเก็บข้อมูลกับ กลุ่มตัวอย่าง โดยเริ่มเก็บข้อมูลหลังจากได้รับการอนุมัติจากศูนย์จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะผู้วิจัยได้ติดต่อและขอความอนุเคราะห์จากหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลศรีนครินทร์ในการเข้าไปแจกแบบสอบถามชนิดตอบเองที่ได้จัดทำขึ้น ตามแผนก ผู้ป่วยใน ได้แก่ หอผู้ป่วยรวมศัลยกรรมและออร์โธปิดิกส์ หอผู้ป่วยอายุรกรรม หอผู้ป่วยวิกฤตและ ผู้ป่วยกึ่งวิกฤต หอผู้ป่วยกลุ่มเคมีบำบัดและรังสีรักษา หอผู้ป่วยกุมารเวชศาสตร์และสูตินรีเวช ศาสตร์ หอผู้ป่วยเวชศาสตร์ฟื้นฟู รวมทั้งหมด 19 หอผู้ป่วย และแต่ละหอผู้ป่วย จะได้รับ แบบสอบถามจำนวน 10 ฉบับ ระหว่างวันที่ 14-20 กุมภาพันธ์ 2564 โดยขอความอนุเคราะห์จาก หัวหน้าหอผู้ป่วยแต่ละแห่ง ให้แจกจ่ายแบบสอบถามให้ผู้เข้าร่วมวิจัยตอบ และใส่ลงในซองพร้อม ปิดผนึก จากนั้นจึงส่งแบบสอบถามลงในกล่องรับคืน ซึ่งมีจุดตั้งไว้ให้ในหอผู้ป่วย และทางผู้วิจัย จะติดตามเก็บแบบสอบถามภายใน 3 วัน หลังจากแจกแบบสอบถาม ส่วนที่ได้ไม่ครบจะติดตาม เพิ่มอีกครั้งที่หัวหน้าหอผู้ป่วยใน 2 วันถัดไป ถ้าไม่ได้ส่วนที่หายไปถือว่าเป็น Non-Responder

ข้อพิจารณาด้านจริยธรรมงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่ไม่มีการใส่สิ่งแทรกแซงใดๆ และให้สิทธิ ผู้เข้าร่วมวิจัย ตัดสินใจเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ มีสิทธิไม่ตอบแบบสอบถามข้อใดข้อหนึ่งได้ ไม่มี การบันทึกข้อมูลที่ระบุตัวบุคคล การนำเสนอผลงานวิจัยเป็นแบบภาพรวม โครงการวิจัยได้เสนอ ต่อศูนย์จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยขอนแก่นเพื่อพิจารณาเข้าข่ายการยกเว้นการ พิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตามประกาศมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฉบับที่ 3093/2564 โครงการ HE641056

การวิเคราะห์ข้อมูล

บันทึกข้อมูลจากแบบสอบถามลง โปรแกรม SPSS โดยป้อนข้อมูลสองครั้งแบบเป็นอิสระ ต่อกัน (double data entry) จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows Version Premium 26 และ โปรแกรม Open Epi Version 3.01 และบรรยายข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ สัดส่วน ค่ามัธยฐาน พิสัยควอไทล์ และค่าช่วงเชื่อมั่นร้อยละ 95

ผลการศึกษา

จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 161 ชุด ได้รับการตอบกลับทั้ง 158 ชุด คิดเป็นอัตราตอบกลับ ร้อยละ 98.1 โดยพยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยรวมศัลยกรรม

และศัลยกรรม กระดูกและข้อ มากที่สุด รองลงมาคือหูดผู้ป่วยวิกฤตและกึ่งวิกฤต พยาบาลวิชาชีพ กลุ่มตัวอย่างมีช่วงอายุ อยู่ในช่วง 23 ปีถึง 58 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 23 ปีถึง 29 ปี และส่วนใหญ่ เริ่มปฏิบัติงานหลังปี พ.ศ.2550 (ดังแสดงในตารางที่ 1)

พยาบาลวิชาชีพมีความรู้เกี่ยวกับชนิดวัคซีนที่จำเป็นสำหรับขึ้นปฏิบัติงานเพียงพอ ร้อยละ 29.2 (95%CI: 22.6, 36.8) โดยมีความรู้ชนิดวัคซีนที่จำเป็นคือวัคซีนโรคไวรัสตับอักเสบบี มากที่สุด (ร้อยละ 81.8) และวัคซีนโรคหัดน้อยที่สุด (ร้อยละ 48.7) (ดังแสดงในตารางที่ 2)

ด้านความรอบรู้ด้านวัคซีนที่เพียงพอสำหรับปฏิบัติงาน มีพยาบาลวิชาชีพมีความรอบรู้ 1 คน คิดเป็น ร้อยละ 0.6 โดยมีความรอบรู้ในแต่ละด้านดังนี้ ด้านการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ เพียงพอ ร้อยละ 74.1 ด้านการเข้าใจข้อมูลสุขภาพ ร้อยละ 1.3 ด้านการตัดสินใจเพื่อสุขภาพที่ดี ร้อยละ 45.2 ด้านการจัดการตนเองด้านสุขภาพร้อยละ 72.2 ด้านการรู้เท่าทันสื่อ ร้อยละ 52.3 ด้านการสื่อสารด้านสุขภาพ ร้อยละ 98.7 ดังแสดงในตารางที่ 4 และ 5

ในด้านการเข้าใจข้อมูลสุขภาพ ข้อคำถามที่ตอบได้มากที่สุดคือทราบแนวทางปฏิบัติตน หลังได้รับอุบัติเหตุเข็มทิ่มตำในระหว่างทำหัตถการในผู้ป่วยติดเชื้อ HBV ข้อคำถามที่ตอบได้ น้อยที่สุดคือทราบแนวทาง ปฏิบัติตนก่อนทำหัตถการในผู้ป่วยติดเชื้อหัด ในกรณีที่เคยรับวัคซีน Measles ตาม Expanded Program on Immunization (EPI) ของประเทศไทยไปแล้ว 2 เข็ม

นอกจากนี้ มีพยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่ทราบว่าตนเองมีภูมิคุ้มกันสำหรับเชื้อบางชนิด โดยชนิดเชื้อที่ทราบมากที่สุดคือเชื้อ HBV โดยทราบมากที่สุดจากการตรวจภูมิคุ้มกันต่อเชื้อ HBV และเชื้อที่ทราบว่าภูมิคุ้มกันน้อยที่สุดคือเชื้อ VZV พยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่มารับวัคซีนตามที่ โรงพยาบาลศรีนครินทร์จัดหาให้โดยมารับวัคซีน influenza มากที่สุด และมารับวัคซีน VZV น้อยที่สุด พยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่ ไม่เคยเข้ารับการอบรม เกี่ยวกับความรู้เรื่องวัคซีนก่อนเข้า ปฏิบัติงานโดยสำนักงานอาชีวอนามัย และความปลอดภัย

ช่องทางประชาสัมพันธ์เพื่อมารับวัคซีนที่ได้รับมากที่สุดคือรับข้อมูลผ่านเพื่อนร่วมงาน รองลงมาคือ ผ่านป้ายประกาศในโรงพยาบาลศรีนครินทร์และประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย มีเพียง ส่วนน้อยที่ได้รับการประชาสัมพันธ์ผ่านทางโทรศัพท์จากทางสำนักงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัยและหน้าจอคอมพิวเตอร์ (desktop) ในโรงพยาบาลศรีนครินทร์และจากการสำรวจ ความเห็นพบว่าพยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่นายจ้างจะต้องจัดหาวัคซีนให้กับ ลูกจ้างทุกราย และไม่เห็นด้วยกับการเสียค่าใช้จ่ายเพื่อรับวัคซีน ด้วยตนเอง (ดังตารางที่ 4)

จากการเก็บแบบสอบถาม มีผู้ให้ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้ 29 คน จากทั้งหมด สรุปออกมาเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ต้องการให้มีการจัดหาวัคซีนที่จำเป็นให้กับพยาบาลวิชาชีพทุกคน 14 คน, ต้องการให้วัคซีนที่จัดหาให้กับพยาบาลวิชาชีพเป็นชนิดที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดและมีผลข้างเคียงน้อยที่สุด 3 คน, ต้องการให้มีการตรวจ ระดับภูมิคุ้มกันทุกชนิดทั้งก่อนการรับวัคซีน

และการติดตามหลังจากรับวัคซีนแล้ว 2 คน, ต้องการให้มีการ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับการฉีดวัคซีนรวมถึงระยะเวลาที่เปิดให้ฉีดวัคซีนที่จำเป็นตาม สื่อช่องทางต่างๆ 6 คน, ต้องการทราบเรื่องวัคซีนโควิด-19 ชนิดที่นำมาให้บุคลากรและ ประสิทธิภาพของวัคซีน 4 คน

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	138	87.3
ชาย	17	10.8
ไม่ระบุเพศ	3	1.9
ช่วงอายุ		
20-29	69	46.0
30-39	59	39.3
40-49	16	10.7
50-59	6	4.0
ปีที่เริ่มทำงาน		
ก่อนปี 2550	20	12.7
หลังปี 2550	138	87.3
จำแนกตามแผนก		
หอผู้ป่วยรวม ศัลยกรรมและออโรโธปิดิกส์ (สว15, สว12, สว11, สว10, สว8B, สว8C, กว6/1, กว6/2, กว7)	85	53.8
หอผู้ป่วยผู้ป่วยวิกฤตและผู้ป่วยกึ่งวิกฤต (NSICU, MICU1, CCU)	26	16.1
หอผู้ป่วยผู้ป่วยอายุรกรรม (4ก, 4ค)	16	10.1
หอผู้ป่วยกุมารเวชศาสตร์และสูติรีเวชศาสตร์ (2ง, 2กข)	14	8.8
หอผู้ป่วยเวชศาสตร์ฟื้นฟู (2ฉ)	10	6.3
หอผู้ป่วยกลุ่มเคมีบำบัดและรังสีรักษา (5ก, 5จ)	7	4.4

ตารางที่ 2 สัดส่วนพยาบาลวิชาชีพที่มีความรู้เพียงพอเกี่ยวกับวัคซีนที่จำเป็นสำหรับขึ้นปฏิบัติงาน

	มีความรู้* n (ร้อยละ)	ก่อนขึ้นปฏิบัติงาน ท่านมีภูมิคุ้มกันต่อเชื้อใดแล้วบ้าง				มารับวัคซีนที่จัดหาให้
		ทราบว่า มีภูมิคุ้มกัน	เคยได้รับ วัคซีน	ตรวจพบ ภูมิคุ้มกัน	เคยได้ รับเชื้อ	
All vaccines	45 (29.5)					
HBV	126 (81.8)	115 (74.2)	46 (29.7)	53 (34.2)	3 (1.9)	47 (30.9)
Influenza	111 (72.1)	109 (70.3)	91 (58.7)	0 (0)	2 (1.3)	142 (93.4)
VZV	79 (51.3)	68 (43.9)	21(13.5)	16 (10.3)	23 (14.8)	7 (4.6)
Measles	75 (48.7)	76 (49.0)	52 (33.5)	12 (7.7)	2 (1.3)	15 (9.9)

*มีความรู้ คือ หากท่านยังไม่ภูมิคุ้มกัน วัคซีนป้องกันโรคติดเชื้อใดบ้าง จำเป็นต้องได้รับก่อนขึ้นปฏิบัติงาน

ตารางที่ 3 สรุปรวมสัดส่วนความรู้ผ่านเกณฑ์ 1 คน ร้อยละ 0.6

ข้อความ	ความถี่	ร้อยละ
ผ่านเกณฑ์ความรู้เกี่ยวกับวัคซีนที่จำเป็นสำหรับขึ้นปฏิบัติงาน	1	0.6

ตารางที่ 4 ความรอบรู้หมวดที่ 2 การเข้าใจข้อมูลสุขภาพ

ลำดับ	ข้อความ	ความถี่	ร้อยละ
การเข้าใจข้อมูลสุขภาพ		2	1.3
	หากท่านถูกเข็มที่ใส่ทำหัตถการกับผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบีที่มึนแรงแงมือ โดยท่านเคยฉีดวัคซีนไวรัสตับอักเสบบีและตรวจแล้วว่า มีภูมิคุ้มกันเพียงพอ ท่านจะล้างทำความสะอาดด้วยสบู่และน้ำ สะอาด ร่วมกับติดต่อหน่วยควบคุมการติดเชื้อ infection control unit หรือรายงานอุบัติเหตุมายังสำนักงานสาธารณสุขและ ความปลอดภัย	122	78.7
	หากปี พ.ศ.2564 มีการระบาดของเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ (influenza) ท่านในฐานะที่ ต้องปฏิบัติงานกับผู้ป่วย แม้เคยรับวัคซีนของปี พ.ศ.2563 ยังต้องมารับวัคซีนของปี พ.ศ.2564 และสวมใส่ mask หากต้องสัมผัสกับผู้ป่วยที่มีเชื้อหรือสงสัยว่ามีเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่	110	71.0
	หากผิวหนังของผู้ปฏิบัติงานสัมผัสกับน้ำลายของผู้มีเชื้อ Measles, Varicella zoster virus หรือ influenza จะมีโอกาสได้รับเชื้อสูง	80	51.6
	สตรีมีครรภ์ หรือสงสัยว่ามีครรภ์ ไม่ควรฉีดวัคซีน Measles, VZV	58	37.4
	หากท่านต้องสัมผัสกับผู้ป่วยที่มีเชื้อหรือสงสัยว่ามีเชื้อ Varicella zoster virus ท่านคิดว่า วัคซีน Varicella (หรือภูมิคุ้มกันต่อ เชื้อ Varicella) และ แวนตาทาง การแพทย์ (Medical goggles) และ N95 respirator และ ถุงมือทางการแพทย์ (Medical gloves) อาจร่วมกับหมวกกันน้ำทางการแพทย์ (Medical waterproof hat) และเสื้อกาวน์ isolation (Isolation gown) ช่วยลดโอกาสติดเชื้อจากผู้ป่วยได้	53	34.2
	หากท่านยังไม่มีภูมิคุ้มกัน วัคซีนป้องกันการติดเชื้อ Hepatitis B virus, Measles, Varicella zoster virus และ Influenza จำเป็นต้องได้รับก่อนขึ้นปฏิบัติงาน	45	29.2
	หากตั้งแต่เด็กท่านเคยได้รับวัคซีน Measles ตาม Expanded Program on Immunization (EPI) ของประเทศไทยไปแล้ว 2 เข็ม ท่านจะต้องสวมใส่ อุปกรณ์ ป้องกันส่วนบุคคล (PPE) ที่เหมาะสมหากต้องสัมผัสกับผู้ป่วยที่มีเชื้อหรือสงสัยว่า มีเชื้อ Measles ร่วมกับฉีดวัคซีนกระตุ้น ก่อนขึ้นปฏิบัติงาน หรือ ไปตรวจวัดระดับภูมิคุ้มกันของโรคหัด	36	22.8

ตารางที่ 5 ความรอบรู้หมวดที่ 1, 3, 4, 5 และ 6 การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ การตัดสินใจเพื่อสุขภาพ
ที่ดี การจัดการตนเองด้านสุขภาพ การรู้เท่าทันสื่อ และการสื่อสารด้านสุขภาพ

ลำดับ	ข้อความคำถาม	ความถี่	ร้อยละ
การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ		117	74.1
1	ท่านสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับวัคซีนที่จำเป็นในการปฏิบัติงานจาก เว็บไซต์วิชาการ โดย แพทย์ หรือหน่วยงานสาธารณสุข โลกสังคมออนไลน์ที่ดำเนินการโดย บุคลากรสาธารณสุข แพทย์หรือโรงพยาบาล หรือ สำนักงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย	117	74.1
การตัดสินใจเพื่อสุขภาพที่ดี		70	45.2
1	ท่านคิดว่าจำเป็นต้องได้รับวัคซีนก่อนที่จะปฏิบัติงาน	153	98.7
2	หากคนในครอบครัวท่านติดเชื้อสุกใส โดยท่านมีประวัติ “เคยเป็นโรคนี้” มาก่อน แต่ไม่เคยรับวัคซีน ขณะนี้ท่านยังรู้สึกสบายดี ไม่มีอาการใดๆ ท่านจะแจ้งให้หน่วยงานที่ท่านปฏิบัติงานอยู่ทราบ โดยอาจจะไปตรวจภูมิคุ้มกันต่อ VZV ด้วย	71	45.8
การจัดการตนเองด้านสุขภาพ		114	72.2
1	ท่านทราบว่าจำเป็นต้องมารับวัคซีนที่งานเวชกรรมสังคมหรือ สำนักงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย	143	90.5
2	หากท่านมีอาการไข้และปวดท้องหลังจากได้รับวัคซีน HBV เข็มที่ 2 ท่านจะแจ้งอาการที่เกิดขึ้นให้แพทย์ทราบ	122	78.7
การรู้เท่าทันสื่อ		81	52.3
1	ท่านไม่เห็นด้วยกับประโยคที่ว่า “การรับวัคซีนเป็นเรื่องการตัดสินใจส่วนบุคคล”, “วัคซีนเกิดจากการสกัด จึงไม่มีความเป็นธรรมชาติ”, “พวกองค์กรต่างๆ ที่สนับสนุนวัคซีนต่างก็เป็นลูกไล่ของ บริษัทยา”, “วัคซีนทำให้มีบุตรยาก หรือเป็นหมัน”, “วัคซีนนั้นทำมาจากเชื้อไวรัสหรือแบคทีเรียที่ก่อให้เกิดโรค ฉะนั้นวัคซีนจึงไม่ปลอดภัย”, “คนที่ได้รับวัคซีนแล้ว ก็ยังเห็นคนเป็นโรคกันอยู่เลย ฉะนั้นจึงไม่จำเป็น ต้องฉีดวัคซีน” (ไม่เห็นด้วย 4 ใน 6 ประโยค)	81	52.3
การสื่อสารด้านสุขภาพ		153	98.7
1	เมื่อท่านได้รับการประชาสัมพันธ์/การติดต่อเพื่อไปรับวัคซีน ท่านจะสื่อสารให้เพื่อนร่วมงาน ทุกครั้งหรือบางครั้ง	153	98.7

ตารางที่ 6 การเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

ลำดับ	ข้อความ	ความถี่	ร้อยละ
1	ท่านได้มารับวัคซีนตามที่โรงพยาบาลศรีนครินทร์จัดหาให้	146	95.4
	Influenza	142	93.4
	HBV	47	30.9
	Measles	15	9.9
	Varicella	7	4.6
2	ไม่ได้มารับวัคซีน เนื่องจาก		
	ท่านลืมว่าต้องมารับวัคซีน	27	17.4
	ท่านไม่สะดวกด้านเวลา	21	13.5
	ท่านไม่ทราบว่าต้องรับวัคซีน	16	10.3
	ท่านไม่มั่นใจกับความปลอดภัยของวัคซีน (Vaccine safety)	13	8.4
	ท่านเคยรับวัคซีนแล้วเกิดอาการแพ้	8	5.2
	ท่านไม่สะดวกด้านการเดินทาง	5	3.2
	ท่านเคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับความรู้เรื่องวัคซีนก่อนเข้าปฏิบัติงานโดย สำนักงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย	42	27.5
4	ท่านเคยได้รับการประชาสัมพันธ์เพื่อมารับวัคซีนจากโรงพยาบาลศรีนครินทร์ หรือไม่		
	4.1 เพื่อนพยาบาล	101	67.8
	4.2 ป้ายประกาศในโรงพยาบาลศรีนครินทร์	44	29.5
	4.3 เสียงตามสายในโรงพยาบาลศรีนครินทร์	35	23.5
	4.4 Line คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น	31	20.8
	4.5 Desktop คอมพิวเตอร์ ในโรงพยาบาลศรีนครินทร์	22	14.8
	4.6 เพจ facebook คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น	21	14.1
	4.7 การได้รับโทรศัพท์ตาม	12	8.05
	4.8 จอโทรทัศน์ ในโรงพยาบาลศรีนครินทร์	7	4.70
	4.9 แผ่นพับ	6	4.03
	4.10 Youtube ช่อง Faculty of Medicine Khon Kaen University	2	1.34
	4.11 คำแนะนำจากแพทย์	2	1.34
การเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในหมวดการตัดสินใจเพื่อสุขภาพที่ดี			
1	ท่านคิดว่าใช่ (1) หรือไม่ใช่ (2) หรือไม่แน่ใจ (3) “วัคซีนจะต้องจัดหาโดย นายจ้าง ให้กับลูกจ้างทุกราย”	145 (1)	94.2
		2 (2)	1.3
		7 (3)	4.5
2	ในกรณีที่โรงพยาบาลไม่สามารถจัดหาวัคซีนให้กับบุคลากรได้อย่างเพียงพอ ท่าน เห็นด้วยในการเสียค่าใช้จ่ายด้วยตนเองในการฉีดวัคซีน	34	22.2

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาสัดส่วนของพยาบาลวิชาชีพที่มีความรู้เพียงพอด้านวัคซีนที่จำเป็นสำหรับขึ้นปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศรีนครินทร์ โดยใช้รูปแบบวิจัยเชิงพรรณนาให้ผู้ร่วมวิจัยทำแบบสอบถาม ชนิดตอบเองแบบสอบถามมีการตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญผ่านการประเมิน CVI ได้ 1.0 และทดสอบ difficulty index โดยส่วนใหญ่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 0.80 มีเพียง 3 ข้อที่เกิน 0.8 แต่เป็นข้อที่จำเป็นต้องถาม ประกอบด้วยในด้านการตัดสินใจเพื่อสุขภาพที่ดี ด้านการสื่อสาร ด้านสุขภาพ และด้านการจัดการตนเองด้านสุขภาพ มีอัตราการตอบกลับร้อยละ 83.2 (158/190) ดังนั้นผลการศึกษาก็มีความน่าเชื่อถือและอ้างอิงในประชากรศึกษาได้

จากผลการวิจัยพบว่าพยาบาลวิชาชีพมีความรู้เกี่ยวกับชนิดวัคซีนที่จำเป็นสำหรับขึ้นปฏิบัติงานเพียงพอ (ร้อยละ 29.2) แสดงให้เห็นว่าพยาบาลวิชาชีพมีความรู้ด้านวัคซีนที่จำเป็นในการขึ้นปฏิบัติงานไม่ครบทุกชนิด เนื่องจากเกณฑ์ที่ใช้วัดจำเป็นต้องตอบ ความรู้ด้านวัคซีนได้ครบทั้ง 4 ชนิด แต่ข้อที่ตอบไม่ได้มากที่สุดคือ ข้อความรู้เกี่ยวกับวัคซีนโรคหัดซึ่งตอบได้ น้อยกว่าร้อยละ 50 ซึ่งจากข้อมูลของกรมควบคุมโรค พบว่าในระยะเวลา 5 ปีย้อนหลังพบว่าอัตราการป่วยโรคหัดในจังหวัดขอนแก่นน้อยกว่า 1.7 ต่อ ประชากรแสนคน อีกทั้งจังหวัดขอนแก่นไม่ใช่พื้นที่ที่มีการระบาดเป็นประจำ¹⁴ ซึ่งการที่มีอัตราการป่วยน้อย ทำให้ความตระหนักถึงความสำคัญนั้นลดลงไปด้วยเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามพบว่าพยาบาลวิชาชีพมีความรู้ เกี่ยวกับวัคซีนโรคไวรัสตับอักเสบบีมากที่สุด (ร้อยละ 81.8) แสดงถึงความตระหนักถึงความสำคัญของการฉีดเชื้อโรคไวรัสตับอักเสบบี เนื่องจากพยาบาลวิชาชีพมีความเสี่ยงสูงต่ออุบัติเหตุจากเข็มและของมีคม เป็นโรคที่ติดต่อทางโลหิตและสามารถป้องกันได้¹⁵ นอกจากนี้พบว่าพยาบาลวิชาชีพมีความรู้เกี่ยวกับวัคซีนโรคไข้หวัดใหญ่มากกว่าร้อยละ 70 แสดงให้เห็นว่าพยาบาลวิชาชีพมีความรู้ด้านวัคซีนโรคไข้หวัดใหญ่ มากเป็นอันดับสองจากวัคซีนพื้นฐานทั้ง 4 ชนิดซึ่งโรคไข้หวัดใหญ่เป็นโรคตามฤดูกาลที่งานเวชกรรมสังคมจัดหาวัคซีนให้บุคลากรการแพทย์ประจำปี¹⁶

จากผลการวิจัยพบว่าสัดส่วนความรู้เกี่ยวกับชนิดวัคซีนที่จำเป็นสำหรับขึ้นปฏิบัติงานเพียงพอ (ร้อยละ 0.6) โดยพบว่าพยาบาลวิชาชีพที่ผ่านเกณฑ์เพียง 1 คนที่ผ่านเกณฑ์ทั้ง 6 ข้อ ซึ่งจากข้อมูลที่ได้ ทำการเก็บมาแสดงให้เห็นว่าในด้านการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพที่เพียงพอ การจัดการตนเองด้านสุขภาพ การรู้เท่าทันสื่อ การสื่อสารด้านสุขภาพ พยาบาลวิชาชีพมีสัดส่วนความรู้ในด้านดังกล่าวมากกว่าครึ่งหนึ่ง แต่ในด้านการเข้าใจข้อมูลสุขภาพ พบว่าในรายข้อย่อยมีสัดส่วนของพยาบาลวิชาชีพที่ผ่านเกณฑ์ โดยภาพรวมน้อยกว่าร้อยละ 40 และพยาบาลวิชาชีพที่ผ่านเกณฑ์ด้านความเข้าใจข้อมูลสุขภาพมีเพียง 2 คนแสดงให้เห็นว่าพยาบาลวิชาชีพขาดความรู้ด้านวัคซีนในด้านความเข้าใจข้อมูลสุขภาพ โดยข้อที่ได้สัดส่วนคะแนนน้อยที่สุด

คือข้อคำถามถึงแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ที่เคยได้รับวัคซีนโรคหัดมาก่อน เนื่องจากพยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่ ทราบถึงแนวทางป้องกันส่วนบุคคล (PPE) หากต้องสัมผัสกับผู้ป่วย แต่ไม่ทราบว่ามี ความจำเป็นต้องฉีดกระตุ้นหรือไปตรวจวัดระดับภูมิคุ้มกันโรคหัดก่อนขึ้นปฏิบัติงาน

ความคลาดเคลื่อนที่อาจจะเกิดขึ้นในการศึกษาครั้งนี้ คือพยาบาลวิชาชีพแต่ละคนมี ประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันจึงอาจเกิดความคลาดเคลื่อนในแบบสอบถามได้

ข้อจำกัดในงานวิจัย ได้แก่ ข้อจำกัดในการคัดเลือกตัวอย่างผู้วิจัยไม่สามารถทราบ รายชื่อ ของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลศรีนครินทร์ ทำให้ไม่สามารถคัดเลือกตัวอย่างด้วย probability sampling จึงคัดเลือกตัวอย่าง โดยให้หัวหน้าพยาบาลประจำหอผู้ป่วยเป็นผู้เลือก ตัวอย่างให้อีกครั้งหนึ่ง

สรุป

พยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลศรีนครินทร์มีความรู้เกี่ยวกับชนิดวัคซีนที่จำเป็นสำหรับ ขึ้นปฏิบัติงานเพียงพอ ร้อยละ 29.2 นอกจากนี้พบว่าสัดส่วนความรอบรู้เกี่ยวกับชนิดวัคซีนที่จำเป็น สำหรับขึ้นปฏิบัติงานเพียงพอ ร้อยละ 0.6 และสัดส่วนด้านความเข้าใจข้อมูลสุขภาพเป็นด้านที่ พยาบาลวิชาชีพมีสัดส่วนความรู้น้อยที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ด้านนโยบาย จากการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปใช้พิจารณาในการจัดอบรมเกี่ยวกับ วัคซีนที่จำเป็นสำหรับ ขึ้นปฏิบัติงานการประยุกต์ใช้ความรู้ด้านวัคซีนและแนวทางการปฏิบัติที่ เหมาะสมก่อนได้รับเชื้อและหลังได้รับเชื้อการกำหนดช่องทาง การประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมเพื่อให้เข้าถึงข่าวสารมากที่สุด รวมถึงการบริการฉีดวัคซีน และการติดตามระดับภูมิคุ้มกันในพยาบาล วิชาชีพอย่างเหมาะสมและสม่ำเสมอ

ด้านการวิจัย ผลการศึกษาในครั้งนี้สามารถนำไปต่อยอดการศึกษาในอนาคตในรูปแบบ งานวิจัยเชิง วิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับวัคซีนที่จำเป็นสำหรับขึ้น ปฏิบัติงานและความรอบรู้เกี่ยวกับวัคซีนที่จำเป็นสำหรับขึ้นปฏิบัติงาน หรือนำไปศึกษาต่อยอด ในกลุ่มบุคลากรสาธารณสุขอื่นเช่น แพทย์ นักเทคนิค การแพทย์ นักกายภาพบำบัด รวมถึง สามารถนำไปต่อยอดศึกษาในสถานบริการสาธารณสุขอื่นๆ เช่น หน่วยบริการสาธารณสุขระดับ ปฐมภูมิโรงพยาบาลประจำจังหวัดต่างๆ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในด้านความรู้และคำปรึกษาด้านกระบวนการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้การวิจัย ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ รศ. เนลีนี ไชยเอื้อ อาจารย์ประจำอนุสาขาวิชาอาชีวเวชศาสตร์ สาขาวิชาเวชศาสตร์ชุมชน และหัวหน้าสำนักงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่กรุณาให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านวัคซีนของสำนักงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และให้คำแนะนำในการพัฒนาแบบสอบถาม

ขอขอบพระคุณ อ.นพ. วันทิน ศรีเบญจลักษณ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาอายุรศาสตร์ อนุสาขาวิชาโรคติดเชื้อ และเวชศาสตร์เขตร้อน ที่กรุณาให้คำแนะนำในการประเมินความรู้ที่จำเป็นสำหรับวัคซีนและ แนะนำการปรับปรุง แบบสอบถาม

ท้ายนี้ขอขอบคุณพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลศรีนครินทร์ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นไปอย่างดี และทุกท่านที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. จีรนนท์ จันทร์เมฆมา. ความชุกและปัจจัยเสี่ยงของภาวะภูมิคุ้มกันโคโรไวรัสตับอักเสบบีในบุคลากรทางการแพทย์ไทย. ศรีนครินทร์เวชสาร 2554;26:112-9
2. Vincenzo Puro, Gabriella De Carli, Nicola Petrosillo, Giuseppe Ippolito, Studio Italiano Rischio Occupazionale da HIV Group. Risk of exposure to bloodborne infection for Italian healthcare workers, by job category and work area. Published online by Cambridge University Press 2001;22:206-10.
3. พระราชบัญญัติ ความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 หมวดที่ 1 มาตราที่ 5, มาตราที่ 14, มาตราที่ 16
4. มาตรฐานโรงพยาบาลและการดูแลสุขภาพประจำปี 2562 ฉบับที่ 4 ตอนที่ 1-5.1. สุขภาพและความปลอดภัย ของกำลังคน
5. Immunization of healthcare workers, WHO recommendation, september 2020, Table 4-Summary of WHO Position Papers
6. HSE guideline Chapter 4. Immunisation and health information for health care workers and others in at risk occupations.

7. กองโรคป้องกันด้วยวัคซีน กรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุข.ตำราวัคซีนและการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค ปี 2562. พิมพ์ครั้งที่ 1 บริษัทเวิร์คพรีนติ้งจำกัด; 2562
8. แผนปฏิบัติการประจำปี 2520-2545 : โรคติดต่อที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีน กองโรคติดต่อทั่วไปกรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข.
9. Shosh S, Uri B, Gregory Y. Factors affecting nurses' decision to get the flu vaccine (2009). Factors affecting nurses' decision to get the flu vaccine 2009. 10:227-31.
10. Jane A, Cheryl C, Andrew W, Brennan D, Valencia P, Beth H, et al. Who knows more about immunization?. Can Fam Physician 2013;59:e514-e21.
11. Francesco N, Aida B, Alessia D, Rosa P, Italo F. Vaccine. Healthcare workers' knowledge, beliefs, and coverage regarding vaccinations in critical care units in Italy 2019;37:6900-6.
12. Pamela K, Teresa C, Vanessa P, Richard R. Health care providers' knowledge assessment of measles, mumps, and rubella vaccine. Applied Nursing Research 2013;26:162-7.
13. Heba G, Donna M, Scott A, et al. Knowledge, attitudes, behaviours, and beliefs of healthcare provider students regarding mandatory influenza vaccination. Human Vaccines & Immunotherapeutics 2019;15:700-9.
14. กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข กองโรคป้องกันด้วยวัคซีน,รายงานสรุปผลการดำเนินงานประจำปี งบประมาณ พ.ศ.2562
15. Clever L, LeGuyader Y. Infectious risks for health care workers. Annual Review of Public Health 1995;16:141-64.
16. สำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข,คำแนะนำการให้วัคซีนสำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ภายใต้คำแนะนำของคณะกรรมการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค ปี พ.ศ. 2554